

Memòria justificativa per a la constitució d'un Consorci de Biblioteques públiques universitàries de la Comunitat Valenciana

UNIVERSITAT D'ALACANT (UA), UNIVERSITAT JAIME I (UJI),
UNIVERSITAT MIGUEL HERNÁNDEZ (UMH), UNIVERSITAT
POLITÈCNICA DE VALENCIA (UPV), UNIVERSITAT DE VALÈNCIA (UV)

Introducció:

Les biblioteques universitàries de titularitat pública de la Comunitat Valenciana proposen la constitució d'un consorci amb titularitat jurídica pròpia com a part de la seua estratègia de desenvolupament a mig i llarg termini, dintre d'un procés d'integració a diferents escales (comunitat autònoma, nacional i internacional) del que formen part la majoria de biblioteques universitàries espanyoles.

Què és un consorci de biblioteques?

Un consorci de biblioteques és una agrupació de biblioteques que coordinen les seues activitats, combinen recursos i comparteixen experiències amb l'objectiu de millorar l'eficiència en els processos de gestió i oferir serveis de millor qualitat dels que serien capaços d'oferir de manera individual.

La cooperació entre biblioteques universitàries s'inicia en els anys 60 del segle passat en torn al desenvolupament de col·leccions de revistes científiques, a la catalogació cooperativa i als serveis de préstec interbibliotecari. Més endavant, en els 70 i 80, s'incorporen els sistemes automatitzats de gestió de biblioteques (ILS) i durant els 90 i inicis del segle XXI la negociació de paquets de revistes electròniques es situa en l'avantguarda del moviment de col·laboració.

Perquè constituir un consorci entre les biblioteques de les universitats públiques valencianes?

Les cinc biblioteques universitàries públiques de la Comunitat Valenciana venen treballant en projectes cooperació encaminats a ampliar i millorar l'oferta de serveis en les seues respectives comunitats, en un procés de convergència que va culminar l'any 2014 amb la signatura del conveni específic de col·laboració en el marc de Campus Hàbitat 5U. (Annex, 1)

Des d'aleshores s'han desenvolupat varies iniciatives en matèria d'accés obert a la ciència i al coneixement, formació d'usuaris en competències informacionals i desenvolupament de col·leccions electròniques, amb accions concretes en els serveis de préstec interbibliotecari, mitjançant acords de reciprocitat, i de préstec interuniversitari, a través de l'acord PIV-5U, que permet al personal docent i investigador i d'administració i serveis el préstec d'exemplars en qualsevol de les biblioteques participants.

Tot i que el balanç dels darrers anys sols es pot qualificar de positiu (amb la constitució d'equips en les àrees de formació, circulació, recursos electrònics i repositori d' accés obert) és precis reconèixer la distància que com a sistema organitzat separa a les nostres biblioteques dels consorcis de la resta de comunitats autònomes. Aquestes disposen d'un marc de cooperació estable en forma de consorci des de fa anys, amb naturalesa jurídica pròpia, que las situa un pas per davant pel que fa a la integració de serveis, captació de recursos i visibilitat.

Són diversos els factors que aconsellen abordar el futur de les biblioteques universitàries valencianes sota una perspectiva de major abast, orientada cap a un model cooperatiu. Entre d'altres podem destacar els següents:

- El canvi de paradigma provocat per la globalització, amb noves expectatives i problemes als que sols és possible respondre de manera adequada mitjançant nous models de gestió convergents, baix una perspectiva global i integradora.
- El ritme accelerat de transformació tecnològica en l'àmbit de la informació i la comunicació constitueix un repte difícil d'afrontar per les biblioteques universitàries de forma individual.
- La creixent exigència de serveis de qualitat per part de les administracions públiques en un període de contenció pressupostària.
- L'absència de garanties respecte a la continuïtat del campus d'excel·lència (Campus Hàbitat 5U) tal i com va ser concebut.

Quins avantatges aportaria el consorci?

Els efectes positius d'un entorn cooperatiu són evidents manifestant-se de forma immediata en l'activitat diària de les biblioteques i de manera diferida en la qualitat docent i en la productivitat científica, aportant valor afegit a l'entorn social del que formen part les universitats.

A continuació es detallen alguns dels avantatges d'un sistema consorciat:

- Millora de l'eficiència, amb estalvi de costos a l'evitar o reduir solapaments i redundàncies en los processos tècnics de gestió.
- Rendibilitat màxima en l'ús de les infraestructures mitjançant l'obertura d'espais de manera coordinada (ampliació d'horaris) o a través de la

creació d' espais d'ús compartit per a l'emmagatzematge de fons bibliogràfics.

- Obtenció de preus més assequibles en la negociació amb els proveïdors de recursos electrònics (bases de dades, paquets de revistes i llibres). En l'actualitat els productes de major cost es negocien a escala nacional FECyT o a través de grups de compra sectorials com el CSUC o el Club de Compras Canarias-Levante.
- Experiència compartida, el que permet un millor aprofitament del coneixement i les millors pràctiques professionals.
- Unificació d'interfícies, el que proporciona claredat i facilitat d'accés als usuaris.
- Captació de recursos addicionals aportats per les institucions autonòmiques.
- Major integració en el teixit socioeconòmic i cultural de la Comunitat Valenciana, a través de la responsabilitat social, la igualtat, la solidaritat, la sostenibilitat mediambiental i la cultura, mitjançant activitats impulsades des de les biblioteques universitàries.

Model de consorci

ConSORCI amb estructura itinerant

S'opta per un model similar al desenvolupat per les comunitats autònomes de Castella Lleó (BUCLE) i Andalusia (CUBA). El model es basa en el canvi de seu dels serveis centrals del consorci entre les diferents institucions participants, amb la periodicitat establerta en els estatuts. Aquesta alternança afecta als locals físics (oficines), infraestructures i equips de treball en tot el relacionat amb la coordinació d'activitats logístiques, de gestió i prestació de serveis.

Un consorci cal comptar amb dos elements bàsics: òrgans de govern i dotació econòmica en forma de pressupost.

Òrgans de govern:

Òrgans Col·legiats:

- a) Consell de Govern
- b) Comissió Tècnica

Òrgans Unipersonals:

- c) President del Consorci
- d) Secretari del Consorci
- e) Direcció Tècnica

Recursos financers:

- a) Els ingressos procedents de la venda de productes i prestacions de serveis derivats de l'activitat del consorci.
- b) Les subvencions atorgades pel Govern i/o l'Administració de la Comunitat Valenciana a càrrec dels seus pressupostos.
- c) Les aportacions a càrrec de les entitats consorciades.
- d) Les aportacions, subvencions, donacions, llegats i ajudes de tot tipus que reben de les institucions públiques i privades o de particulars.
- e) Qualsevol altre ingrés permès per la normativa vigent.

El pressupost del Consorci deu ser públic, únic, anual i equilibrat, i comprendrà la totalitat dels ingressos previstos i despeses estimades per a l'exercici econòmic.

Objectius del Consorci:

- Impulsar la gestió compartida d'espais i infraestructures optimitzant els costos d'ús i manteniment.
- Facilitar l'accés a les col·leccions a través d'un catàleg col·lectiu i de serveis de préstec compartit.
- Racionalitzar les inversions en recursos electrònics mitjançant estratègies de negociació i adquisició conjuntes.

- Augmentar la capacitat tècnica dels professionals de les biblioteques mitjançant plans de formació i intercanvi d'experiències.
- Rendibilitzar la incorporació de noves tecnologies als processos interns de gestió a través de la contractació i ús compartit de plataformes de serveis bibliotecaris en el núvol.
- Promoure l'ús de la ciència en obert (OA) mitjançant la coordinació d'activitats i el desenvolupament de plataformes d'edició i repositoris de documents i dades d'investigació.
- Desenvolupar plans col·laboratius de formació d'usuaris a través de programes, sessions i objectes d'aprenentatge per al desenvolupament d'habilitats informacionals.
- Fomentar la presència de les biblioteques universitàries en l'àmbit sociocultural de la Comunitat Valenciana mitjançant activitats organitzades a nivell col·lectiu.
- Establir aliances amb associacions i consorcis de similar naturalesa a nivell nacional i internacional.

Accions a desenvolupar:

1. Tecnologia. Per a facilitar el desenvolupament d'eines interoperables, portables i adaptatives capaces d'estalviar temps (i costos) i de millorar les condicions d'accés i ús dels recursos proporcionats per les nostres biblioteques.
2. Col·leccions. Per a dotar a estudiants, professors i investigadors de recursos bibliogràfics i documentals adequats en les seues respectives àrees d'activitat.
3. Espais i infraestructures. Per a dissenyar espais físics atractius, confortables, variats i multifuncionals que permeten a les biblioteques del consorci constituir-se en punts de trobada "ocupats" per persones més que per col·leccions.
4. Gestió. Per a intercanviar informació, experiències i recursos amb l'objectiu de millorar el rendiment individual i col·lectiu dels equipaments de treball.
5. Serveis. Per a desenvolupar més i millors serveis adaptant-los a la demanda efectiva dels usuaris i incrementant la presència del consorci en els àmbits socioculturals de la Comunitat Valenciana.

1 Tecnologia

- Compra conjunta de paquets de software de biblioteca en el núvol (SIGB, Descubridor, etc.)
- Incorporació de plataformes de préstec de llibre electrònic.
- Desenvolupament evolutiu de plataformes OAI. DSpace, OJS... Intercanviant experiències, desenvolupaments i adaptacions.
- Presentació unificada dels repositoris de les institucions participants a través de interfície comú.
- Desenvolupament i personalització d'APPs per a l'entorn mòbil d'aplicació en les biblioteques del consorci (GEO localització, realitat augmentada, etc.)
- Anàlisi i implantació de manera coordinada de dispositius d'autoservei, control automatitzat de fons (RFID), etc.

2 Col·leccions

- Catàleg col·lectiu dels fons de las biblioteques consorciades.
- Repositori col·lectiu de dades d'investigació.
- Negociació i compra conjunta de recursos Electrònics.
- Intercanvi de informació de costes / ús dels recursos Electrònics.
- Plans de desenvolupament de col·leccions coordinats.
- Digitalització de col·leccions històriques i emblemàtiques.

- Estratègies conjuntes per a la implantació dels nous estàndards de descripció bibliogràfica (RDA, Linked data i Linked Open Data)
- Estratègies conjuntes per a la preservació i difusió de dades científiques prelevats dels projectes de investigació (Horizonte 2020)

3 Espais i instal·lacions

- Millores d'accés i ampliacions d'horaris d'apertura mitjançant la coordinació de calendaris i serveis.
- Depòsit cooperatiu compartit per a la conservació de documents de baix ús, amb reducció d'espais dedicats i estalvi de costos (ex. GEPA del CSUC)
- Anàlisi i proves pilot respecte a espais multifuncionals en les nostres biblioteques. Makerspaces.

4 Gestió

- Definició i aplicació coordinada de sistemes de gestió de la qualitat i planificació estratègica.
- Programes de formació i tallers de bones pràctiques en tots els processos de gestió tècnica de la biblioteca.
- Intercanvi de professionals. Bibliotecaris incrustats temporalment per a aprendre, experimentar i enriquir els procediments de les distintes biblioteques del consorci.
- Propostes conjuntes en programes d'intercanvi internacional (Erasmus-PAS)
- Elaboració de memòries i estudis sectorials.

5 Serveis

- Préstec interuniversitari a diferents col·lectius de les entitats consorciades (PAS i PDI)
- Préstec Interbibliotecari preferent.
- Serveis de informació i referència compartits (pàgina web, xats i serveis de referència en línia, guies temàtiques de recursos, etc.)
- Màrqueting i difusió del consorci i dels seus serveis a través de campanyes i accions concertades (car teleria, follets, infografies, xarxes socials, etc.)
- Accions conjuntes de formació d'usuaris en competències informacionals (objectes d'aprenentatge, sessions presencials o a través de plataformes e-learning, guies i ajudes, MOOCs, etc.)
- Extensió bibliotecària. Amb una presència cada vegada més activa en la dinàmica sociocultural de la Comunitat:
 - Amb propostes culturals conjuntes (efemèrides, presentacions de llibres, exposicions, etc.)
 - Amb activitats en defensa de la igualtat i la solidaritat (Mercats ambulants solidaris de llibres i material de lectura, etc.)
 - Amb campanyes de conscienciació sobre sostenibilitat ambiental i eficiència energètica.
 - Amb actuacions i intervencions que milloren les condicions d'accessibilitat a las biblioteques.
- Estudis bibliomètrics conjunts i d'impacte de la producció científica i bibliogràfica de les universitats valencianes.
- Anàlisi d'estratègies sobre drets d'autor i propietat intel·lectual.

Conclusions:

La implantació d'un consorci significa iniciar un procés de suma positiva, en el que tots guanyen. Els usuaris veuen augmentada la cartera de serveis disponibles i el seu nivell de qualitat, l'administració es beneficia d'economies d'escala amb processos de gestió estandarditzats i més eficients, junt amb uns quadres professionals millor formats i més motivats. En últim terme les biblioteques participants, independentment de la seua naturalesa, estructura o dimensió amplien el seu camp d'acció, milloren la seua visibilitat i garanteixen el desenvolupament futur dels seus productes i serveis en condicions de sostenibilitat.

D'aquesta manera, considerant els beneficis que un sistema integrat de biblioteques amb personalitat jurídica pròpia pot aportar a les nostres respectives institucions, els avall signants sol·liciten la constitució del consorci de biblioteques universitàries valencianes de titularitat pública baix la denominació **BUVAL**.

València, a de de 2017

Per la Biblioteca de la UV

Per la Biblioteca de la UPV

Mª Victoria García Esteve

Elías Chumillas Jiménez

Per la UA

Per l'UJI

Mª Remedios Blanes Gran

Vicent Falomir del Campo

Per la UMH

Encarna Rodríguez Navarro

Bibliografia consultada:

ACUERDO GOV/173/2013, de 10 de diciembre, por el que se ratifica la disolución del Consorcio de Bibliotecas Universitarias de Cataluña (CBUC) por absorción por parte del Consorcio Centro de Servicios Científicos y Académicos de Cataluña (CESCA), y se aprueba la modificación de los Estatutos de este, que pasa a denominarse Consorcio de Servicios Universitarios de Cataluña (CSUC). http://www.csuc.cat/sites/default/files/docs/dogc_csuc_12-12-13_es.pdf (accessed May 17, 2016)

CBUA. Estatutos. *Consortio de bibliotecas universitarias de Andalucía* <http://www.cbua.es/wp-content/uploads/2011/05/EstatutosCbua.pdf> (accessed May 17, 2016).

García Reche, Gregorio. *La cooperación como factor estratégico en una biblioteca universitaria*. 3 Coloquio Internacional de Bibliotecarios. 2006, Guadalajara, México
<http://riuma.uma.es/xmlui/handle/10630/7406>

Horton: Whither Library Consortia? *Collaborative Librarianship* 5(3):150-153 (2013)
<http://collaborativelibrarianship.org/index.php/jocl/article/view/253/201> (accessed May 16, 2016)

Magán Wals, José Antonio. *Servicios para el futuro: El papel de los consorcios de bibliotecas*. En Magán Wals (coordinador): *Temas de biblioteconomía universitaria y general*. Madrid: Editorial Complutense, D.L. 2002, pp. 141-165.

Pérez-Arranz, Fernando. *Los consorcios de bibliotecas universitarias españolas en el ámbito de la edición electrónica*. Boletín de la Asociación Andaluza de Bibliotecarios, nº 90-91, Enero-Junio 2008, pp. 11-28
[file:///C:/Users/echumil/Downloads/Dialnet-LosConsortiosDeBibliotecasUniversitariasEspanolasE-2866312%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/echumil/Downloads/Dialnet-LosConsortiosDeBibliotecasUniversitariasEspanolasE-2866312%20(3).pdf) (accessed May 16, 2016)

OCLC, Shared Print Transforms Library Spaces (Infografía).
http://www.oclc.org/content/dam/oclc/sustainable-collections/215581_shared_print_scs_infographic.pdf
(accessed May 23, 2016)

Wikipedia contributors, "Library consortium," *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Library_consortium&oldid=711486171 (accessed May 17, 2016).

Enllaços:

Biblioteca UA: <http://biblioteca.ua.es/>

Biblioteca UJI: <http://www.uji.es/serveis/cd/>

Biblioteca UMH: <http://biblioteca.umh.es/>

Biblioteca UPV: <http://www.upv.es/entidades/ABDC/>

Biblioteca UV: <http://www.uv.es/uvweb/servei-biblioteques-documentacio/ca/servei-biblioteques-documentacio-1285867215074.html>

Biblioteca Valenciana: http://bv.gva.es/screens/biblioteca_val.html